

РЕЦЕНЗИЯ

Дисертация на тема: ДИСФУНКЦИОНАЛНИ КОГНИТИВНИ СХЕМИ НА ЛИЧНОСТТА ПРИ ТРЕВОЖНИ РАЗСТРОЙСТВА

Докторант: ФИЛИПА КАМЕНОВА

Изготвил рецензията: доц. д-р Красимир Иванов

Предложеният за рецензия дисертационен труд разкрива един съвременен поглед по отношение на феноменът тревожност. Тематиката е актуална за съвременната клинична и психотерапевтична практика

Начинът на живот през 21 век промени фокуса на преживяването на отделният индивид и от феноменът депресивност характерен за 20 век съвременният човек все повече проявява белезите и симптомите на тревожността.

Разбира се би било грешка на изкуството, ако към такъв сложен феномен се подходи едностранчиво, повърхностно и без да се вземат под внимание факторите определящи коморбидността на този феномен.

Спецификата на тревожността изисква задълбочено изследване и това изследване да обхваща както соматичните феномени, емоционалните преживявания и когнитивните аспекти водещи до поставянето на правилна диагноза и подпомагащи справянето с този феномен.

През последните години се отбелязва качествен скок по отношение изследването и лечението на тревожните разстройства както на научно така и на практично ниво. Но въпреки това остава един, като че ли незабелязан детайл и той съвпада с творческите търсения на Каменова и на този детайл е посветен нейният дисертационен труд.

Каменова разкрива два основни аспекти от личността с тревожно разстройство; дисфункционалните когнитивни схеми характерни за тревожният индивид и механизмите, по които личността се опитва да се справи с тях.

Изследователският фокус на Каменова е върху съдържателните измерения на негативните мисли и копинг – стратегиите при лица с тревожно разстройство. Дисертационният труд е посветен на взаимовръзките на автоматичните мисли, тревожността, оценката на себе-ефикасността и копинг – стратегиите.

Резултатите, които авторката е получила са изцяло насочени към практичната консултативна и терапевтична дейност.

Дисертационният труд е с обем 279 страници, който включва шест глави с изводи, заключения и библиография, като при разработването му са спазени изискванията характерни за една академична разработка.

Първа глава е посветена на същността и спецификата на тревожните разстройства. Впечатление прави доброто познаване на цялата гама от характерните за тревожността феноменологични компоненти и континуума, в който тя се разполага.

Каменова задълбочено разглежда трите отделни компонента на тревожните разстройства: соматичен, когнитивен и поведенчески.

Чудесно са изведени и описани симптомите характерни за тревожното разстройство, причините за възникването и интензитета на разпространение на този тип състояния.

Специфично място е отделено, за да се изясни стартовият механизъм на тревожността, времето в което той се активира и взаимовръзката му с останали заболявания.

Подробно са обяснени теориите изследвали феномена тревожност.

Като са ранжирани от класически психоаналитични, през когнитивните, биологичният подход, биоинформационните теории до съвременните етиологични модели.

Втора глава на дисертационното изследване разглежда дисфункционалните когнитивни схеми, копинг стратегиите и моделите на негативно мислене. Подобаващо място е отделено на теорията на Бек.

Разгледани са когнитивните изкривявания с техните последствия, дисфункционалните убеждения и са представени характерните патерни на когницията при тревожност.

Авторката чудесно е представила концепциите за схемата в когнитивната и клиничната практика и взаимовръзката между когнитивната схема и тревожността. Като тук отново със задълбоченост и прецизност са ранжирани както класическите разбирания така и съвременните постулати.

Следващата глава е посветена на генерализираното тревожно разстройство. Разгледана е етиологията и патогенезата му и то не само от чисто психологичен аспект, но подробно са описани и биологичните фактори за появата на това разстройство.

Систематично е представена класификацията на тревожните разстройства, коморбидността, когнитивните и личностовите предразположения към генерализираното разстройство. Отново са изведени съвременните разбирания, свързани с факта, че позитивните и негативните мисли имат пряка връзка с ГТР и взаимовръзката с емоционалният фон на индивида.

Четвърта глава е посветена на диагностиката.

Критериите за диагностика за ясно дефинирани, според действащите класификации и подробно са разгърнати когнитивно поведенческите модели за обяснение на паническото разстройство.

Емпиричното психологично изследване е включено в пета глава.

Организацията на изследването отговаря на всички изисквания за докторска разработка, целите, задачите и хипотезите на изследването са ясно и добре представени.

Методите са научни и изследването е издържано по отношение правилата за коректност.

Задачите са ясни, хипотезите са правилно структурирани, обекта и предмета отговарят на целта на изследването, като обектът на изследването са две извадки – лица с поставена диагноза от психиатър тревожно разстройство –

паническо или генерализирано, а втората извадка са лица без тревожност или с лека тревожност.

Предмет на изследването са психодиагностична оценка и анализ на дисфункционалните мисли, оценката на себеефикасността и копинг – стратегиите за контрол върху негативните и нежелани мисли.

Психологичният инструментариум е удачно подбран и съответен за постигане на целите.

Получените от изследването резултати са убедително доказателство за ефикасността на използваният психологичен инструментариум и доказателствата са ясно изведени в главата изводи и обобщения.

Като краен резултат се установява, че трвожните разстройства се срещат значително по често и имат своето поле на изява при индивиди с ниска самооценка, чувство за безпомощност и негативни автоматични мисли.

Изведен е подходящ модел за справяне с тази тревожност през когнитивно – поведенческа психотерапия, което е значителен принос за повишаване на ефикасността на терапевтичната практика при генерализирани тревожни разстройства.

В заключение считам, че предложеният дисертационен труд напълно отговаря за образователно научна степен “доктор по медицинска психология” и предлагам на уважаемото жури да присъди на Филипа Каменова образователна и научна степен “доктор по медицинска психология”.

Рецензент: Доц. д-р. Красимир Иванов

10.10.2017